

MERKKIPÄIVÄN JOHDOSTA

Niin sanotun talonpoikaisreformin viisikymmenvuotispäivä herättää monia mielenkiintoisia kysymyksiä. Niistä saatamme tässä kosketella vain muutamia taloudellisia ja historiallisia kysymyksiä jättäen toiseen kertaan aiheet, jotka sanan suppeammassa merkityksessä ovat publisistisia.

Kun 10—15 vuotta sitten narodnikkien ja marxilaisten väliset väittelyt saatettiin ensi kerran laajan yleisön tietoon, tuossa väittelyssä nousi usean kerran eräälle ensi tilalle erimielisyyttä niin sanotun talonpoikaisreformin arvostamisesta. Narodnikkilaisuuden teoreetikot — esim. tunnettu hra V. V. tai Nikolai — on — käsittivät vuoden 1861 talonpoikaisreformin perusteet joksikin, joka erosi periaatteellisesti kapitalismista ja oli periaatteellisesti sen vastainen. He puhuivat siitä, että Helmikuun 19 päivän asetus laillisti „tuottajan varustamisen tuotantovälineillä” ja antoi sanktion „kansantuotannolle” *erotukseksi* kapitalistisesta. Helmikuun 19 päivän asetus nähtiin Venäjän *ei*-kapitalistisen kehityksen takeeksi.

Tämän teorian vastapainoksi marxilaiset asettivat jo silloin periaatteellisesti eriävän mielipiteen. Helmikuun 19 päivän asetus on eräs *välitapahtuma* maaorjuudellisen (eli feodaalisen) tuotantotavan vaihtumisessa porvarilliseksi (kapitalistiseksi). Tämän mielipiteen mukaisesti Asetuksessa *ei ole* mitään muita historiallis-taloudellisia aineksia. „Tuottajan varustaminen tuotantovälineillä” on sisällyksetön koreileva fraasi, joka hämää sen yksinkertaisen tosiasian, että talonpojat, maatalouden pientuottajat, muuttuivat tuottajista, jotka olivat olleet tekemisissä etupäässä luontaistalouden kanssa, tavarantuottajiksi.

Kuinka voimakkaasti tai heikosti oli tällöin kehittynyt juuri tavarantuotanto sen kauden Venäjän eri paikkakuntien talonpoikaistaloudessa,— se on eri kysymys. Mutta epäilemätöntä on, että „vapautettava” talonpoika astui nimenomaan tavarantuotannon eikä minkään muun oloihin. Maaorjuudellisen työn *tilalle tullut* * „vapaa työ” ei näin ollen merkinnyt mitään muuta kuin palkkatyöläisen tai itsenäisen pientuottajan vapaata työtä tavarantuotannon oloissa, t.s. porvarillisten yhteiskunnallis-taloudellisten suhteiden vallitessa. Reformin tätä luonnetta tähdentää vieläkin selvemmin *maanlunastusmaksu*, sillä se antaa sysäyksen rahataloudelle, t.s. lisää talonpojan riippuvaisuutta markkinoista.

Sitä, että talonpojat vapautettiin maineen, narodnikit pitivät *ei*-kapitalistisena periaatteena, „alkuna” sille, jota he sanoivat „kansantuotannoksi”. Talonpoikien vapauttamista ilman maata he pitivät kapitalistisena periaatteena. Narodnikit (varsinkin hra Nikolai —on) perustelivat tätä kantaansa *Marxin opilla* viitaten siihen, että kapitalistisen tuotantotavan perusehtona on työntekijän vapauttaminen tuotantovälineistä. Omalaatuinen ilmiö: jo 80-luvulta alkaen (ellei aikaisemminkin) marxilaisuus oli Länsi-Euroopan edistyksellisten yhteiskunnallisten oppien piirissä sikäli kiistaton ja tosiasiallisesti vallitseva voima, että Venäjällä marxilaisvastaiset teoriat eivät voineet pitkän aikaa esiintyä avoimesti marxilaisuutta vastaan. Nuo teoriat ovat sofisoineet, väärentäneet (useinkin tiedottomasti) marxilaisuutta, nuo teoriat ovat ikään kuin asettuneet itse marxilaisuuden maaperälle ja „Marxin mukaan” yrittäneet kumota Marxin teorian soveltamisen Venäjään nähden! Hra Nikolai —onin narodnikkilainen teoria tavoitelti „marxilaisen” teorian nimeä (vuosina 1880—1890), ja sittemmin herrojen Struven, Tugan-Baranovskin ja kumpp. liberaalis-porvarillinen teoria alkoi „*miltei*” täydellisestä Marxin tunnustamisesta, kehittäen katsomuksiaan ja soveltaen liberalismiaan marxilaisuuden „kriittillisen edelleenkehittämisen” varjolla. Joudumme luultavasti useamminkin kuin kerran koskettelemaan tätä omalaatuista piirrettä venäläisten yhteiskunnallisten teoriain kehityksessä alkaen

* Alempana tulemme huomaamaan, että sikäli kun tuollaista *vaihutumista* on *todella* läpähtynyt, tuo vaihtuminen on ollut paljoa mutkallisempaa kuin ensi näkemältä voisi tuntua.

XIX vuosisadan lopulta (ja aina nykyiseen opportunistiin — likvidaattoruuteen asti, joka tarrautuu marxilaiseen *terminologiaan* verhotakseen marxilaisvastaista sisältöä).

Tällä haavaa meitä kiinnostaa „suuren reformin” narodnikkilainen arvio. Peräti virheellinen on se mielipide, että pyrkimys tehdä talonpojista maattomia v. 1861 oli kapitalistinen pyrkimys, jota vastoin heidän varustaminen maalla oli kapitalisminvastainen, sosialistinen pyrkimys (parhaat narodnikit pitivät „kansantuotanto” termiä *sensuurihaitoista* aiheutuneena sosialismin peitenimenä). Tuollaisen mielipiteen vikana on huutava epähistoriallisuus, *maaorjuuden* ottaminen Marxin „valmiin” kaavan soveltamisen pohjaksi („kaavan”, joka on sovellettavissa vain korkealle kehittyneeseen tavarantuotantoon). Todellisuudessa talonpoikien tekeminen maattomiksi v. 1861 ei useimmissa tapauksissa merkinnyt vapaan työläisen luomista kapitalistiselle tuotannolle, vaan „kartanon”, tilanherran saman maan *velkaorjuuteen saatetun* (t.s. tosiasiallisesti puolimaaorjan tai jopa miltei maaorjan asemassa olevan) *vuokraajan* luomista. Todellisuudessa vuoden 1861 „maosuudet” eivät useimmissa tapauksissa merkinneet vapaan, itsenäisen maanviljelijän luomista, vaan sitä, että *kiinnitettiin maahan* velkaorjuuteen saatettu vuokraaja, joka todellisuudessa oli pakotettu suorittamaan entisenlaisia veropäivätöitä siinä muodossa, että hän muokkasi tilanherran maat omilla työvälineillään maksuksi syöttö- ja laidunmaista, niityistä, tuiki tarpeellisesta peltomaasta y.m.s.

Mikäli talonpoika todella eikä vain nimellisesti vapautui maaorjuudellisista suhteista (niiden olemus: „työllämaksukorko”, t.s. maata saanut talonpoika tekee työtä tilanherralle), sikäli hän astui porvarillisten yhteiskunnallisten suhteiden ilmapiiriin. Mutta tämä *todellinen* vapautuminen maaorjuudellisista suhteista tapahtui paljon mutkikkaammin kuin narodnikit luulivat. Maattomiksi-tekemisen kannattajien ja „maalla-varustamisen” kannattajien välinen taistelu oli *silloin* useinkin vain kahden *maaorjuuttajaleirin* taistelun ilmausta, kiistaa siitä, onko tilanherralle edullisempää pitää vuokraajana (eli „työllämaksaja”-talonpoikana) täysin maatonta *vai* „maosuuden” saanutta, t.s. sellaista, joka on paikkaan kiinnitetty ja sidottu maatilakuun, mikä ei elätä ja panee etsimään „ansiotöitä” (= menemään tilanherran velkaorjuuteen).

Ja toisaalta on epäilemätöntä, että mitä enemmän talonpojat olisivat saaneet maata vapautettaessa, mitä huokeammalla he olisivat saaneet maata, sitä nopeampaa, laajaperäisempää, vapaampaa olisi ollut kapitalismin kehitys Venäjällä, sitä pikemmin olisivat kadonneet maa- ja velkaorjuudellisten suhteiden jätteet, sitä laajemmat olisivat sisämarkkinat, sitä turvatumpi olisi kaupunkien, teollisuuden ja kaupan kehitys.

Narodnikkien virhe oli siinä, että he ottivat kysymyksen utopistisesti, abstraktisesti, irrallisena konkreettisista historiallisista oloista. „Maaosuuden” he julistivat itsenäisen pienviljelyn perustaksi: *mikäli* tuo piti paikkansa, sikäli „maata saanut” talonpoika muuttui tavarantuottajaksi ja joutui porvarillisiin olosuhteisiin. *Itse asiassa* „maaosuus” oli liian usein niin pieni, niin raskautettu ylettömällä maksuilla, mitattu niin epäedullisesti talonpojalle ja niin „edullisesti” tilanherralle, että „maaosuuden saanut” talonpoika väistämättömästi joutui ulospäsemättömään velkaorjuuteen, jäi todellisuudessa maaorjuuden oloihin ja teki samaa veropäivätyötä (työllämaksuvuokran y.m.s. muodossa).

Näin ollen narodnikkilaisuuteen oli kätkeytynyt kaksinaisen tendenssi, jota marxilaiset luonnehtivatkin jo silloin, puhuessaan liberaalis-narodnikkilaisista katsomuksista liberaalis-narodnikkilaisesta arviosta j.n.e. Mikäli narodnikit kaunistelivat vuoden 1861 reformia, unohtaen sen, että todellisuudessa „maan antaminen” merkitsi useimmissa tapauksissa tilanherratalouksien turvaamista halvoilla ja paikkaan sidotuilla työntekijöillä, halvalla velkaorjuudentalaisella työllä, sikäli he luisuivat (sitä useinkin tajua-matta) liberalismiin näkökannalle, liberaalisen porvarin tai jopa liberaalisen tilanherrankin näkökannalle; — sikäli heistä tuli objektiivisesti sen tyyppisen kapitalistisen kehityksen puoltajia, joka on eniten tilanherrain traditioiden raskauttama, lujimmin sidottu maaorjuudelliseen menneisyyteen, hitaammin ja vaikeimmin vapautuu siitä.

Mikäli narodnikit, luisumatta vuoden 1861 reformin ihannoimiseen, vaativat palavasti ja vilpittömästi minimaalisia maksuja ja maksimaalisia, *kaikkinaisten* rajoitusten ulkopuolella olevia „maaosuuksia”, että talonpoika olisi mahdollisimman itsenäinen kulttuurisessa, oikeudellisessa ja muussa suhteessa, sikäli he olivat porvarillisia

demokraatteja. Heidän ainoana vajavaisuutenaan oli se, ettei heidän demokratisminsa ollut läheskään aina johdonmukaista ja jyrkkää, jota paitsi sen porvarillinen olemus on jäänyt heiltä käsittämättä. Ohimennen mainittakoon, että meillä nytkin vielä mitä „vasemmistolaisimmat” sosialinarodnikit ymmärtävät usein sanan „porvarillinen” mainitunlaisissa yhteyksissä joksikin... „politiikan” tapaiseksi, vaikka itse asiassa termi porvarillinen demokratia on marxilaisuuden kannalta katsoen ainoa tarkka tieteellinen olennaisuus.

Tämä kaksinainen, liberaalinen ja demokraattinen, tendenssi *hahmottui* narodnikkilaisuudessa täysin selvästi jo vuoden 1861 reformin aikana. Emme voi tässä pysähtyä analysoimaan seikkaperäisemmin noita tendenssejä ja muun muassa utopistisen sosialismin yhteyttä toiseen niistä, vaan rajoitumme pelkästään viittaamaan, sanokaamme, toisaalta Kavelinin ja toisaalta Tshernyshevskin aatteellispoliittisten suuntien eroavaisuuteen.

Kun silmäilee yleisesti Venäjän koko valtiojärjestelmän muutosta v. 1861, niin täytyy tunnustaa, että tuo muutos oli askel tiellä, joka johtaa feodaalisen monarkian muuttamiseen porvarilliseksi monarkiaksi. Tämä ei pidä paikkaansa yksinomaan taloudelliselta, vaan myöskin poliittiselta kannalta katsoen. Riittää kun muistaa oikeuslaitoksen, hallinnon, paikallisen itsehallinnon alalla olleiden reformien ynnä muiden, vuoden 1861 talonpoikaisreformin jälkeisten reformien luonteen, tullakseen vakuuttuneeksi tämän väitteen oikeellisuudesta. Voidaan kiistellä siitä, oliko tuo „askel” pitkä vai lyhyt, nopea vai hidas, mutta *suunta*, johon tuo *askel* otettiin, on niin selvä ja siinä määrin kaikkien myöhäisempien tapahtumien selventämä, että tuskinpa siitä voidaan olla eri mieltä. Ja tuon *suunnan* tähdentäminen on sitäkin tarpeellisempaa, mitä useammin joutuu kuulemaan nykyään sellaisia ajattelemattomia päätelmiä, että Venäjällä vasta muka melkeinpä viime vuosina otetaan „askeleita” porvarilliseen monarkiaan johtavalla tiellä.

Kahdesta mainitusta narodnikkilaisuuden tendenssistä ei-tilanherra-, ei-virkamies- ja ei-porvaripiirien tietoisuuteen ja omatoimisuuteen nojautuva demokraattinen tendenssi oli vuonna 1861 äärettömän heikko. Sen tähden porvarilliseen monarkiaan johtavalla tiellä ei päästykään lyhintä

„askelta” pitemmälle. Mutta tuo heikko tendenssi oli ole-
massa jo silloin. Se ilmeni myös sittemmin, milloin voimak-
kaammin, milloin heikommin, niin yhteiskunnallisten aat-
teiden piirissä kuin myös yhteiskunnallisen liikkeen piirissä
koko reforminjälkeisellä kaudella. Tuo tendenssi on voimis-
tunut tämän aikakauden joka vuosikymmenellä, sillä sitä
on pitänyt vireillä maan taloudellisessa kehityksessä otettu
jokainen askel ja siis myös sosiaaliset, oikeudelliset ja
kulttuuriehdot yhteisesti.

44 vuoden kuluttua talonpoikaisreformista ovat molem-
mat tendenssit, jotka v. 1861 vasta hahmottuivat, saaneet
kyllin täydellisen ja avoimen ilmauksensa yhteiskunnallisen
elämän mitä erilaisimmilla aloilla, yhteiskunnallisen lii-
keen erilaisissa käännteissä, laajojen väestöjoukkojen ja
suurten poliittisten puolueiden toiminnassa. Kadetit ja
trudovikit — kun ymmärretään kumpikin termi laajimmassa
merkityksessään — ovat molempien, jo puolivuosisataa
sitten hahmottuneiden tendenssien suoranaisia jälkeläisiä
ja jatkajia, välittömiä johtimia. Vuodella 1861 on epäile-
mätön ja ilmeinen yhteys 44 vuotta myöhemmin olleisiin
tapahtumiin. Ja se seikka, että molemmat tendenssit ovat
puolen vuosisadan kuluessa pysyneet hengissä, voimistu-
neet, kehittyneet ja kasvaneet, on eittämättömänä todistuk-
sena näiden tendenssien voimasta, siitä, että niiden juuret
ovat syvällä Venäjän koko talousrakenteessa.

„Novoje Vremjan” publisisti Menshikov ilmaisi tuon
talonpoikaisreformin yhteyden läheisessä menneisyydessä
olleisiin tapahtumiin seuraavassa omalaatusessa tiradissa:
„Vuosi 61 ei kyennyt estämään vuotta yhdeksänsataa viisi —
kannattaako siis huutaa noin säällittävästi epäonnistuneen
reformin *suuruudesta*?” („Novoje Vremja”⁵¹ № 12512
tammikuun 11 pltä, „Tarpeeton merkkipäivä”).

Näillä sanoilla Menshikov kosketti sattumalta äärimmäi-
sen mielenkiintoista tieteellis-historiallista kysymystä, joka
koskee ensiksikin reformin ja vallankumouksen suhdetta
yleensä ja toiseksi vuosien 1861 ja 1905—1907 yhteis-
kunnallis-historiallisten suuntien, pyrkimysten ja tendens-
sien yhteyttä, riippuvaisuutta ja läheisyyttä.

Reformi-käsite ja vallankumous-käsite ovat epäilemättä
vastakkaisia; tämän vastakkaisuuden unohtaminen, näitä
kumpaakin käsitettä erottavan rajan unohtaminen johtaa
alinomaa mitä pahimpiin virheisiin kaikissa historiaa

koskevissa päätelmissä. Mutta tämä vastakkaisuus ei ole ehdotonta, tuo raja ei ole kuollut, vaan elävä, liikkuva raja, joka on osattava määrittää kussakin erillisessä konkreettisesti tapauksessa. Vuoden 1861 reformi jäi vain reformiksi siitä syystä, että ne yhteiskunnan ainekset, joiden edut vaativat uudistuksia, olivat äärimmäisen heikkoja, tiedottomia ja hajanaisia.

Sen vuoksi tässä reformissa maaorjuudelliset piirteet olivat niin voimakkaat, sen vuoksi siinä oli niin paljon byrokraattista muodottomuutta, sen vuoksi ne onnettomuudet, joita se aiheutti talonpoikaistolle, olivat niin äärettömiä. Talonpoikaistomme kärsi paljon enemmän kapitalismin riittämättömästä kehityksestä kuin kapitalismista.

Mutta tämä reformi, joka jäi reformiksi yhteiskunnan tiettyjen aineiden heikkouden vuoksi, loi kaikista vastuksista ja esteistä huolimatta edellytykset näiden aineiden tulevalle kehitykselle, edellytykset, jotka laajensivat sitä perustaa, jolla vanha ristiriita syveni, laajensivat niiden väestöryhmien, -kerrosten ja -luokkien piiriä, jotka saattoivat tietoisesti osallistua noiden ristiriitojen „syventämiseen”. Siitä syystä kävi niin, että niillä, jotka olivat edustaneet demokraattista, liberalismille tietoisesti vihamielistä tendenssiä vuoden 1861 reformissa ja näyttäneet silloin (ja paljon myöhemminkin) pohjaa vailla olevilta yksilöiltä, *osoittautui* käytännössä olevan mittaamattomasti enemmän „pohjaa”, *osoittautui* olevan sitä silloin, kun saavuttivat kypsyytensä ristiriidat, jotka vuonna 1861 olivat olleet miltei alkioitilassa. Niillä vuoden 1861 reformiin osallistujilla, jotka olivat suhtautuneet siihen reformistiselta kannalta, *osoittautui* olevan „pohjaa” paljon enemmän kuin liberaalisilla reformisteilla. Edellisiä tullaan aina muistamaan historiassa aikakauden edistyksellisinä ihmisinä ja jälkimmäisiä — selkärangattomina, hölläluontoisina ihmisinä, jotka olivat voimattomia vanhan ja aikansaeläneen voimien edessä.

Narodnikit olivat aina, vuodesta 1861 alkaen (ja heidän edeltäjänsä vieläkin aikaisemmin, ennen vuotta 1861) ja sittemmin yli puolen vuosisadan ajan, julistaneet teoriois- saan *toisenlaista, s.o. ei-kapitalistista*, kehitystietä Venäjälle. Historia on täysin kumonnut tuon heidän virheensä. Historia on täydellisesti todistanut, — ja vuosien 1905—1907 tapahtumat sekä Venäjän eri yhteiskuntaluokkien senaikai-

set esiintymiset ovat erittäin havainnollisesti vahvistaneet sen, että Venäjä kehittyy kapitalistisesti ja ettei sillä voi olla muunlaista kehitystietä. Mutta huono marxilainen olisi se, joka tästä samasta puolen vuosisadan historiasta ei olisi vielääkään oppinut sitä, mikä *reaalinen* merkitys on ollut näillä virheellisiksi ideologiaksi hahmottuneilla puoli vuosisataa kestäneillä pyrkimyksillä johtaa isänmaa „muunlaiselle” tielle.

Vuosien 1861 ja 1905—1907 vertaileminen todistaa selvääkin selvemmin, että tuo narodnikkilaisen ideologian *reaalinen* historiallinen merkitys on kahden kapitalistisen kehitystien vastakkainasettelussa: tien, joka sopeuttaa uuden, kapitalistisen Venäjän vanhan Venäjän mukaiseksi, alistaa edellisen jälkimmäiselle, hidastaa kehityksen kulkua — ja tien, joka vaihtaa vanhan uuteen, poistaa kaikki uutta häihtaavat aikansaeläneet esteet ja nopeuttaa kehityksen kulkua. Liberalismin ja demokratismin ohjelmina kadettien ja trudovikkien ohjelmat ovat — vaikkakin *molemmat* ohjelmat ovat epäjohdonmukaisia, väliin sekavia ja tiedottomia — esittäneet selväpiirteisesti tuon *reaalisten* teiden kehityksen, joista kumpikin pysyy kapitalismin *puitteissa* ja joita on toteutettu elämässä jatkuvasti yli puolen vuosisataa.

Ja nykyinen kausi vaatii meiltä erikoisen tiukasti kummankin tien ehtojen selvää ymmärtämistä, selvää käsitystä vuoden 1861 kahdesta tendenssistä ja niiden myöhemmästä kehityksestä. Me elämme aikaa, jolloin Venäjän koko valtiojärjestelmä kehittyy, ottaa *vielä yhden* askelen eteenpäin porvarilliseksi monarkiaksi muuttumisen tiellä. Tämä uusi askel, joka on yhtä epävarma, yhtä huojuva, yhtä epäonnistunut ja yhtä kestämaton kuin aikaisemmatkin, asettaa meille vanhoja kysymyksiä. Kumpi Venäjän kapitalistisen kehityksen kahdesta tiestä määrää lopullisesti Venäjän porvarillisen järjestelmän, sitä historia ei ole vielä ratkaissut: ne objektiiviset voimat, joista ratkaisu riippuu, eivät ole vielä käyttäneet loppuun mahdollisuuksiaan. Ei voida nähdä ennakolta, millainen tuo ratkaisu on oleva ennen kuin on koettu kaikki ne hankaukset, yhteentörmäykset ja selkkaukset, joista yhteiskunnan elämä muodostuu. Ei voida nähdä ennakolta, mikä on tulos niistä kahdesta tendenssistä, jotka ovat muistuttaneet olemassaolostaan vuodesta 1861 alkaen. Mutta voidaan — ja täytyy — tiedota

selvästi kumpikin tendenssi, päästä siihen, että marxilaiset (ja se on heidän, „hegemonien”, eräänä tehtävänä hajaannuksen, hoipertelun, uskonpuutteen ja hetken edun palvomisen kaaoksessa) sisällyttäisivät toimintansa — tähän tulokseen — ei miinuksena (sentapaisena kuin on likvidaat-toruus ja yleensä kaikenlainen avuton lynkyttäminen tämän tai tuon masennusmielialan perässä), vaan plus-sana, koko kehityksen ja sen oleellisimpien perusetujen puolustamisen muodossa.

Demokraattisen tendenssin edustajat kulkevat tavoitteesensa alituisesti horjahdellen ja joutuen riippuvaisiksi liberalismista. Näiden horjahdusten estäminen, tuon riippuvaisuuden hävittäminen on marxilaisuuden eräitä tärkeimpiä historiallisia tehtäviä Venäjällä.

„Mysl” № 3, helmikuu 1911
Allekirjoitus: V. I. Ijin

Julkaistaan
„Mysl” aikakauslehden
tekstin mukaan
